

LES RUNES DEL RECORD

Recordo la infantesa i primera adolescència al poble com un espai de felicitat, sobretot perquè era un espai habitat pels boscos i les bèsties.

Els avis, paterns i materns, vivien a dues masies apartades, i en direccions oposades, a un parell d'hores de camí del poble ple de fàbriques mogudes per un riu on s'havien instal·lat els pares en casar-se i passar del món agrícola al món industrial. La masia materna era al mig dels boscos de les Guilleries i a mi em semblava un lloc feréstec, misteriós, gairebé salvatge, envoltat de boscos espessos que encara em semblaven més misteriosos i feréstecs. La masia paterna era a la plana de Vic, al centre d'una escampada d'horts amb arbres fruiters ben arrengherats, plantats amb simetria, i camps de blat i d'ordi i de civada, amb un bosquet tranquil a prop, tot plegat com traçat amb tiralfinies per un delineant net i ordenat.

Sovint la mare em feia anar a les dues masies amb algun encàrrec, i tornar amb un cistell ple de vianda, el formatge que feia l'àvia amb un mocador de colar, pa blanc que pastava l'avi en un forn de llenya que hi havia en un recó de la sala amb llar de foc al mig i escons a cada paret i uns rosaris ennegrits de sutja a la punta més alta d'un respall, i llonganisses i botifarres que treien del rebost que era una estança gran amb tot de pernils penjats a les bigues i penjolls de raïm que s'assecava i que no sé d'on portaven perquè, com deia l'avi, «aquí no se'n fa, de vi» i quan li demanàvem per què no se'n feia, ell deia «el temps no ho permet» i afegia «el temps, aquí, és massa reconsegurat, com els pagesos i la gent de Vic», un rebost fosc que només obrir la porta desprenia una olor rànica que pessigolleva el nas. A la masia de la plana també tenien un rebost, però era a les golfes i no feia aquella olor forta – la fortor en deien – sinó que exhalava un perfume de fruita perquè el terra era ple de pomes, codonys per fer confitura, nous i avellanes i tota la fruita del temps que volien guardar ni que fos uns dies, prunes de tots colors, o bé peres i cireres que eren les que m'agradaven més, i això de la fragància més suau i delicada era perquè a casa dels avis del pare mataven menys que a casa de la mare. Mataven menys, deien i tothom ja sabia que volien dir.

**«DELS ARBRES FRUITERS,
ELS MÉS ESTIMATS EREN
ELS PRUNERS O PRUNERES,
PERQUÈ PERMETIEN JOCS
I AMAGATALLS ENTRE LES
BRANQUES, I ENS OFERIEN
LES PRUNES GAIREBÉ
SENSE ESTIRAR LA MÀ»**

Si m'havia de quedar a dormir alguna nit a la casa de les Guilleries, passava por, perquè no hi havia llum elèctrica, només llums de carburo o d'oli que s'havien de portar a la mà per il·luminar el lloc on anaves, fins i tot a la comuna que era al fons del porxo, sobre el femer. Abans d'anar-nos-en a dormir, ens reuníem tots a la vora de la llar de foc i ressàvem del rosari, que menava l'àvia, amb totes les estacions i desenes i invocacions finals a Sant Josep perquè ens doni una bona mort, i a altres sants i santes per obtenir tot de beneficis, no s'acabava mai, i a vegades l'avi o la tia m'havia de clavar un clatellot perquè jo m'adormia. El quarto on em tocava dormir tenia les parets de pedra i el terra de fusta, amb escletxes per on es podien guipar les vaques que hi havia a sota, i els matalassos eren de llana d'ovella tan flonjos que podies estimbar-t'hi com si caiguessis d'una cinglera, i a la nit sentia a fora el cant de la xibeca, que jo escoltava amb temor perquè l'avi deia que anunciava la mort d'algú.

No vaig aprendre mai a munyir les vaques, em feia una mica de fàstic aquell mamellam tou i grandios, però m'agradava veure com les dones agafaven un tamboret i s'hi acostaven i premien les metes amb gestos a la vegada delicats i contundents. L'avi batejava tot el bestiar, les cabres, el boc, les ovelles, les vaques, els cavalls, les eugues i els dos gossos, que es deien Mu-

rillo i Anta. L'avi sortia a pasturar el ramat i a vegades es passava setmanes fora, a la muntanya, per això jo no sabia si en les meves visites escadusseres a la masia l'hi trobaria o no, depenia de l'estació de l'any i del ramat, circumstàncies que jo no controlava. L'avi sempre portava un ramet a la boca o a l'orella, més que res farigola però també espígol o romaní. Jo coneixia el nom de les plantes que em feien collir pels marges i prats per endur-me'ls al poble en un cistell per donar als conills i gallines que criava la mare en un galliner petit que s'havia engiponat en un recó de l'hort de casa. Plantatges, ravenisses, lletsons i trepadella eren els més apreciats. De la masia paterna, m'enduaia un cistell de fruita, segons l'època, i els avis ens deixaven, als cosins i a mi, omplir-lo nosaltres mateixos arrancant-la dels arbres. Les cireres eren grosses i vermelles i feien arracada, les prunes de dues o tres menes diferents, les peres grosses i suco-

ses, els codonys que eren els que m'agradaven més pel seu gust àcid, una mica amarg, gens embafós, i també pomes i nous i carbasses...

Al bosc apreciàvem més els arbres grans que els petits. Els arbrissons ens semblaven de la mateixa baixa categoria que les mates i les males herbes, els consideràvem una mena d'arbres petits i esquistats, que no havien sabut créixer. No tenien la importància ni la presència imponent dels roures, dels pins més alts o dels pollancre, que d'alguna manera s'assemblaven als xiprers del cementiri, potser per la seva verticalitat impecable i per la seva distribució arrencada i gairebé militar. Els roures eren els preferits, potser perquè tots aparentaven molts anys i donaven una sensació de fortalesa i seguretat. Podíem enfilar-nos a les branques i collir els aglans, encapsulats en la casanella, com una caputxa. Dels arbres fruiters, els més estimats eren els pruners o pruneres, perquè permetien jocs i amagatalls entre les branques, i ens oferien les prunes gairebé sense estirar la mà. A les carreteres hi havia els plàtans, que proporcionaven una ombra protectora del calor, eren els sentinelles del camí d'asfalt, i formaven un túnel d'ombra i frescor, un refugi pels caminants i pels pocs que anaven en cotxe. Les carreteres del país han perdut tota la seva gràcia quan els van tallar en nom de no sé quina teoria vial. Ara, les carreteres semblen un desert pla i sense cap misteri.

L'àvia de les Guillerries sortia cap al tard a collir herbes. Hi havia una diferència entre «collir herbes» i «collir herba», la primera expressió volia dir que escollia les herbes segons les seves qualitats medicinals o estètiques, i la segona significava que anava a collir qualsevol tipus d'herba sense distingir gaire perquè era per donar menjar als conills, exactament com fèiem nosaltres. Nosaltres no sabíem distingir les herbes bones de les dolentes o inútils, però ella, l'àvia, les triava, les netejava i en feia ramets ben lligats amb una cinta i els penjava a la biga de les

golfes o els ficava en pots de vidre per conservar-los, i a vegades, per vendre'ls als herbolaris del poble. Així sentíem noms fabulosos que semblava que l'àvia s'hagués inventat, com ara rosa de Nadal, herba de sant Jaume, resplendor de la nit... i ens preguntàvem qui havia batejat amb aquells noms extraordinaris aquelles plantes humils, era cosa de meravella, pensàvem. Hi havia tot d'herbes que portaven noms de sants, com el

raim de sant Salvi, el ram de sant Isidre o flor de mal d'ulls, l'herba de sant Antoni, de santa Sofia o de sant Joan, gairebé tots els sants devien tenir la seva herba i fins i tot hi havia els claus de Nostre Senyor i la llet de la Verge. Després hi havia les que feien referència a algun detall anatòmic dels animals, com boca de dragó, boca de conill, flor de cucut, cua de gat, panses de guineu o cap de mosca. Alguns noms descrivien la malaltia que curaven com herba de la feridura, herba de la ràbia, herba dels leprosos, herba de la mala bua... Altres noms eren poètics, com donzell del Canigó, herba del ferro, arbre de la sorra, dolçeta, vara d'or. I després hi havia els inclassificables, que l'àvia ens havia d'explicar com era que es diguessin d'aquella manera, com l'estiravelles, mata-anyells, el sabó de la gitana, centcaps, l'herba de les nou camises i l'herba del traïdor, sobre la qual l'àvia s'inventava llegendes i contes on intervingien tots els bandolers de la comarca, des de don Joan de Serrallonga fins a les bruixes del castell de Sabassona.

No he tornat mai més a visitar les dues masies, que ara són dels cosins. Penso que m'he de preparar molt bé per contemplar les runes del record.

EMILI TEIXIDOR

Escriptor. La seua última novel·la és *Pa negre*, amb la qual es va fer amb els premis Joan Crexells 2003, Lletra d'Or 2004 i Premi Nacional de Literatura 2004.

FREDERIC AMAT

Premi Nacional d'Arts Visuals 2007. Pintor, gravador i escenògraf. La seua obra plàstica està adscrita a les tendències experimentals i conceptuals.

© Frederic Amat, Triptic de les runes del record, 2008

«SENTÍEM NOMS FABULOSOS
COM ARA ROSA DE NADAL,
HERBA DE SANT JAUME
O RESPLENDOR DE LA NIT
I ENS PREGUNTÀVEM
QUI HAVIA BATEJAT AMB
AQUELLS NOMS
EXTRAORDINARIS AQUELLES
PLANTES HUMILS»

© Frederic Amat, Triptic de les runes del record, 2008